

3. Мойсеєнко І.П. Економетричний аналіз стану економічної безпеки суб'єктів господарювання / І.П. Мойсеєнко, М.Я. Демчишин // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. Збірник наукових праць / гол. ред. Р.І. Тринько. – Львів, 2010. – С. 251–263.

4. Козаченко А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / А.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.Н. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 279 с.

5. Мойсеєнко І.П. Методи аналізу фінансового потенціалу підприємства / І.П. Мойсеєнко // Реструктуризація доходів державного бюджету в системі антикризового управління фінансовою системою: Матеріали міжвузівської наук.-практ. конф. – Львів: Сполом, 2011. – С. 109–112.

6. Грунин О. Экономическая безопасность организации / О. Грунин, С. Грунин. – СПб.: Питер, 2002. – 160 с.

7. Герасимчук В.Г. Развитие предприятия: диагностика, стратегия, эффективность: монография / В.Г. Герасимчук. – К.: Вища школа, 2005. – 265 с.

УДК 65.612.8

В.І. Франчук

РОЛЬ ПРИВАТНИХ СТРУКТУР У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Досліджуються питання забезпечення якості охоронних послуг, що надають приватними структурами акціонерним товариствам, наводяться фактори, які впливають на їх розвиток; пропонуються критерії оцінювання послуг.

Ключові слова: акціонерне товариство, приватні структури з безпеки, охоронна діяльність, якість охоронних послуг, критерії оцінювання.

Исследуются вопросы обеспечения качества охранных услуг, предлагаемых частными структурами акционерным обществам; рассматриваются факторы, влияющие на их развитие; предлагаются критерии оценивания услуг.

Ключевые слова: акционерное общество, частные структуры безопасности, охранный деятельность, качество охранных услуг, критерии оценивания.

The article investigates the problem of security services quality provision from private bodies to joint-stock companies, the factors which influence their development are considered, the criteria for evaluation services are suggested.

Key words: joint-stock company, private bodies of security, security activity, the quality of security services, evaluation criteria.

Постановка проблеми. Українське підприємництво та бізнес фактично перебувають у стані незахищеності або слабкої захищеності з боку держави. Адже державні суб'єкти, які згідно з чинним законодавством забезпечують систему національної безпеки, мають дещо інше призначення і безпосередньо не охоплюють своїми функціями питання безпеки підприємницької діяльності [6, с. 7–8.]. З іншого боку, підприємства не зацікавлені звертатися до правоохоронних органів держави з приводу фактів правопорушень, наприклад, шахрайства з боку своїх співробітників чи втрати важливої інформації, оскільки це може завдати шкоди діловій репутації підприємства. У такій ситуації АТ намагаються самотужки вирішувати питання власної безпеки, залучаючи до цього приватні структури безпеки (ПСБ). Таке право їм надається положеннями Господарського Кодексу України (пункт 2 ст. 20) [2]. Приватні структури безпеки (охоронні, детективні) виявились практичною реалізацією цього права.

Стан дослідження. Питанням діяльності приватних структур з безпеки присвячено ряд наукових праць [1; 5; 6, с. 67; 7; 8; 9, с. 20 та ін.], досліджуються питання форм, методів та функцій приватних структур з безпеки. Проте наукових досліджень щодо питань якості надання ними охоронних послуг практично немає.

Метою дослідження є визначення критеріїв оцінки та основних причин зниження якості охоронних послуг, що надаються приватними структурами з безпеки, а також перспектив їх розвитку.

Виклад основних положень. За оцінками експертів у сфері охоронної діяльності України наразі зайнято сотні тисяч громадян [10], котрі працюють у недержавних структурах з безпеки, яких налічується понад 4 тисячі офіційно зареєстрованих [3]. Організацій, які можуть брати участь у забезпеченні економічної безпеки АТ, можна класифікувати за напрямками діяльності (рис. 1.).

Рис. 1. Система недержавних структур безпеки

Кожна з наведених на рисунку структур бере участь у забезпеченні економічної безпеки АТ шляхом виконання тих чи інших видів діяльності, що притаманні їм та визначені у статутних документах.

Експерти прогнозують, що недержавні структури безпеки найближчими роками збільшать свою присутність на національному ринку з надання охоронних та детективних послуг, попит на які, як свідчить практика, зростає не тільки в Україні, а й у всьому світі. Нині обсяг ринку послуг безпеки в Україні оцінюється у понад 1 млрд дол. США, що претендує на достатньо вагомий сектор економіки держави. Водночас, недостатність законодавчого поля для їх діяльності тримає в «тіні» майже 65% цього ринку. Не важко підрахувати, скільки втрачає держава від небажання узаконити вже наявні суспільні та господарські відносини. Величезні втрати бюджету помножуються на обсяг порушень прав людини, які виникають унаслідок відсутності чітко визначених правил роботи приватних структур безпеки.

Незважаючи на достатньо широкий спектр послуг, що надаються недержавними структурами безпеки, вони не охоплюють усіх потреб АТ. Спостерігається тенденція зміни вимог до охоронних структур. Так, за результатами опитування, які були проведені автором, 90% клієнтів цікавить отримання повного комплексу послуг від фізичної та технічної охорони до юридичної консультації та захисту інформації. Така тенденція пояснюється зменшенням витрат на послуги з безпеки, коли АТ має справу з одним суб'єктом надання цих послуг.

Разом з тим, сьогодні на ринку послуг з безпеки найбільшим попитом користуються охоронні послуги. При виборі охоронної структури АТ в першу чергу цікавляться якістю надання послуг.

Перед тим, як укласти угоду з приватними структурами про надання охоронних послуг, акціонерні підприємства керуються певними критеріями. Аналіз практики показав, що визначальними з них є наступні:

- 1) технічна оснащеність;
- 2) оснащеність зброєю;
- 3) професіоналізм;
- 4) швидкість прибуття на об'єкт, що охороняється;
- 5) цінова політика;
- 6) індивідуальний підхід при укладанні угоди про надання послуг;
- 7) надійність охорони;
- 8) матеріальна відповідальність за умовами договору.

Наповнення діяльності приватних структур з безпеки за такими характеристиками дозволяє надавати охоронні послуги на найвищому рівні. За такими ж критеріями можна оцінювати рівень якості охоронних послуг, для чого використовуються різні методи. На сучасному

етапі розвитку ринку послуг у сфері безпеки, в тому числі і ринку охоронних послуг, найдоцільніше використовувати експертні методи. У зв'язку з цим автором була проведена експертна оцінка рівня охоронних послуг, які надаються приватними структурами з безпеки акціонерним товариствам. Експертами виступали керівники АТ різних рівнів, які володіли інформацією щодо організації охоронної діяльності приватних структур з безпеки. Для такої оцінки було розроблено методику оцінювання та було проведено відповідне навчання експертів. Оцінка проводилася за визначеними в методиці параметрами, користуючись якісними і кількісними критеріями за 10-бальною шкалою. Результати експертної оцінки подано на рис. 2.

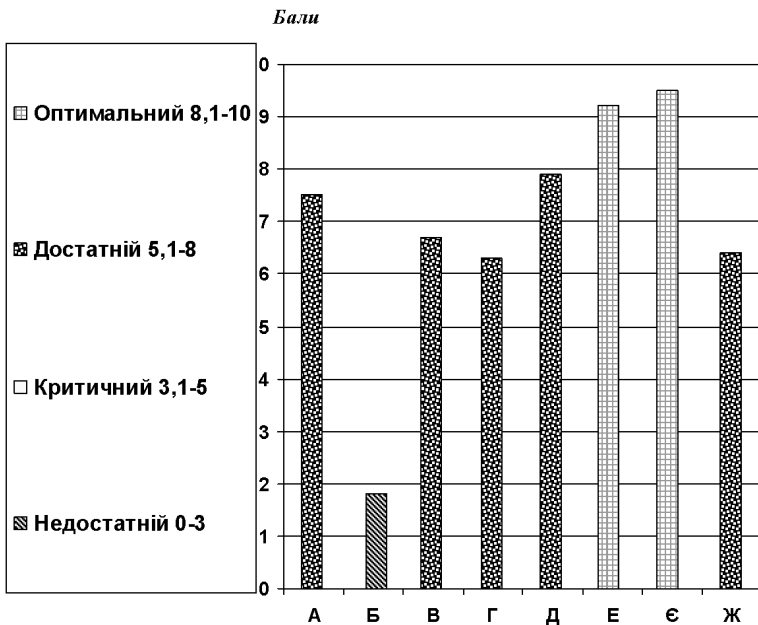

Рис. 2. Рівень якості охоронних послуг приватних структур безпеки

(А – технічна оснащеність; Б – оснащеність зброєю; В – професіоналізм; Г – швидкість прибуття на об’єкт, що охороняється; Д – матеріальна відповідальність за умовами договору; Е – цінова політика; Є – індивідуальний підхід при укладанні угоди про надання послуг; Ж. – надійність охорони).

На думку експертів, сильними сторонами у забезпеченні якості охоронних послуг є цінова політика та індивідуальний підхід при укладанні угоди про надання послуг. Це означає, що витрати АТ на забезпечення економічної безпеки будуть меншими, ніж при співпраці з державною службою охорони. Подібної думки дотримується й президент Української федерації працівників недержавних служб безпеки С. Шабовта, який відмічає, що одним з головних критеріїв вибору підрядника для більшості столичних підприємств, як і раніше, залишається ціна.

Крім сильних сторін у структурі якості охоронних послуг, що надаються ПСБ, є й слабкі. Так з рисунку видно, що найнижчий рівень серед складових якостей мають: *оснащеність зброєю, професіоналізм працівників та надійність охорони*.

Оснащеність зброєю, тобто забезпеченість охоронців відповідною бойовою зброєю і спецзасобами, має визначальне значення, особливо при збройному нападі на об'єкти, що охороняються. Сьогодні таких випадків, на жаль, є багато, і їх кількість з кожним роком збільшується. Проте законодавством приватним охоронним структурам заборонено застосовувати вогнепальну бойову зброю, у зв'язку з чим вони використовують іншу небойову зброю, яка значно поступається в ефективності попередження чи відбиття нападу злочинців.

Від рівня професіоналізму також суттєво залежить якість охорони. Професіоналізм – це наявність у працівників відповідних знань і вмінь, необхідних для виконання охоронних функцій та навиків їх застосування, насамперед у нестандартній ситуації. Рівень професіоналізму працівників за результатами експертної оцінки є критичним. Частково це пояснюється тим, що далеко не всі працівники недержавних структур безпеки проходять підготовку перед прийняттям на роботу та перепідготовку чи підвищення кваліфікації під час роботи.

Цю проблему відмічають і представники недержавних структур безпеки, пов'язуючи її з неконтрольованим розвитком ринку та текучістю персоналу, яка нині складає 30–40%, що ставить під сумнів можливість підтримувати стандарти якості послуг [4].

Обираючи ту чи іншу охоронну структуру для здійснення охорони відповідних об'єктів, АТ передусім порушує питання про її надійність, тобто наскільки охоронці здатні попередити та нейтралізувати загрозу чи небезпеку. Надійність охорони як складова якості охоронної послуги має комплексний характер і є результатом інтеграції двох її складових: *оснащеності зброєю та професіоналізму працівників (охоронників)*. На думку експертів, надійність охорони, яку забезпечують ПСБ, перебуває на критичному рівні. В ситуації, коли ПСБ не мають у своєму розпорядженні вогнепальної бойової зброї та права на

її застосування, з одного боку, і низький рівень професійно підготовлених кадрів, – з іншого, розраховувати на достатню надійність охорони не доводиться. Низькі показники надійності підривають у керівництва АТ довіру до таких ПСБ.

Проте, сьогодні основними суттєвими перешкодами на шляху розвитку приватних структур безпеки залишаються:

1) залежність ПСБ від головного конкурента – Державної служби охорони при МВС України, зокрема з питань отримання ліцензії;

2) відсутність у приватних структур безпеки права на застосування зброї, що робить їх менш конкурентоспроможними порівняно з ДСО, якій таке право надано законом;

3) відсутність правового регулювання діяльності ПСБ та визначення їх правового статусу на ринку безпеки та у стосунках з державою. На практиці це призводить до того, що одні суб'єкти господарювання (недержавні структури безпеки), які надають охоронні послуги АТ, підконтрольні іншому суб'єктові господарювання (ДСО), що надає ті ж послуги;

4) низький рівень взаємодії ПСБ з правоохоронними органами держави щодо обміну інформацією та співпраці із забезпечення економічної безпеки АТ.

Незважаючи на наведені вище перешкоди, перспективи розвитку ПСБ все ж таки залишаються. Це насамперед залежить від попиту на їх послуги на ринку безпеки та їх якості. Результати проведеного з цього приводу дослідження подано на рис. 3.

В опитуванні брали участь керівники вищої ланки управління АТ Львівської області. Всього було опитано 92 респонденти. Аналіз результатів показує, що за оцінками респондентів (менеджерів АТ) для забезпечення економічної безпеки АТ хотіли би користуватися тими чи іншими послугами ПСБ і мають інтерес щодо такої співпраці 67% опитаних. При цьому 78% опитаних менеджерів вірять в те, що ПСБ здатні забезпечити економічну безпеку АТ в частині, що їм доручено згідно з угодами. Проте лише 35% менеджерів вважають, що АТ мають фінансові можливості щодо залучення ПСБ до забезпечення власної економічної безпеки. А 52% респондентів оцінюють фінансовий стан таким, за якого однозначно дати відповідь складно. Очевидно це буде залежати від того, на скільки реальними і небезпечними будуть ті чи інші загрози. Також більшість менеджерів АТ (55%) вважають, що ПСБ мають фінансові і кадрові можливості для надання якісних послуг з безпеки. Одночасно 28% респондентам важко оцінити ці можливості ПСБ. У цілому ж оцінка фінансових і кадрових можливостей ПСБ є достатньою і свідчить про те, що менеджери АТ як споживачі послуг з безпеки, розраховують на них.

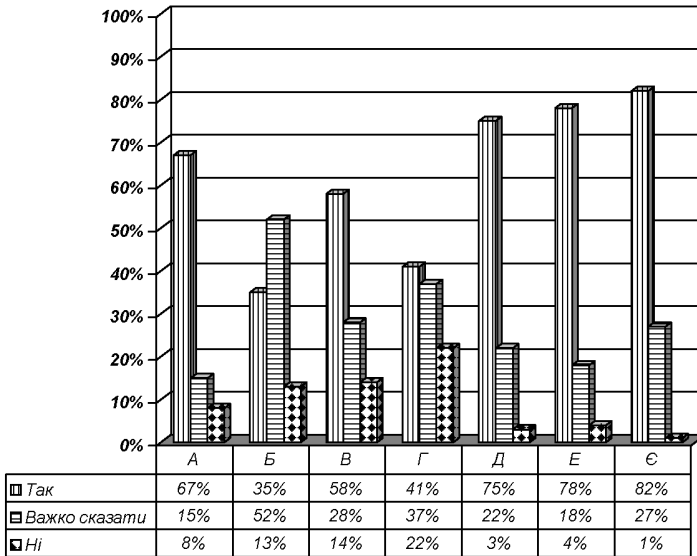

Рис. 3. Вплив факторів на розвиток приватних структур безпеки

Параметри оцінки:

(А – інтерес АТ у послугах ПСБ; Б – здатність ПСБ забезпечити економічну безпеку АТ; В – фінансові можливості АТ щодо залучення ПСБ до забезпечення власної економічної безпеки; Г – фінансові і кадрові можливості ПСБ для надання якісних послуг з безпеки; Д – вплив стану ринку безпеки на діяльність ПСБ; Е – вплив стану економіки країни на діяльність ПСБ; Є – вплив стану правового забезпечення на діяльність ПСБ).

Таким чином, відповіді на перші чотири питання свідчать про те, що ПСБ позитивно сприймаються менеджерами АТ, мають у них достатній рівень довір'я, у зв'язку з чим є всі підстави стверджувати про перспективи їх розвитку.

Разом з тим, як показали дослідження, цей розвиток залежить від стану ринку безпеки, економіки країни та правового забезпечення діяльності ПСБ і тих видів діяльності, які ними здійснюються. Респонденти практично були однотайні в оцінці впливу цих факторів на перспективи розвитку ПСБ.

Висновки. Проведене дослідження показує, що приватні структури з безпеки мають значні можливості щодо надання АТ комплексу послуг з питань забезпечення економічної безпеки. Проте в силу наведених

вище причин їх якість ще не повною мірою відповідає вимогам і потребам українських АТ та європейським стандартам. Основними джерелами розвитку ринку безпеки, на якому ПСБ були б рівноправними учасниками з державними, та підвищення рівня якості їх послуг є наступне:

1) об'єднання зусиль держави, приватних структур безпеки та громадських організацій з метою формування цивілізованого і справедливого правового забезпечення функціонування ринку послуг з безпеки з урахуванням європейських стандартів;

2) налагодження координації діяльності ПСБ та державних структур в організації ефективного захисту корпоративних економічних інтересів і національної економіки.

Реалізація такого підходу дозволить створити умови і механізми для залучення ПСБ до захисту корпоративних економічних інтересів, цілісності процесів і об'єктів АТ і в цілому зміцнення національної економічної безпеки.

1. Гетманов О. В. / Олександр Володимирович Гетманов. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Table/jalilo2/getman.htm>].

2. Господарський кодекс України: станом на 30 квітня 2009 р. / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.

3. Эксперт: Рынок безопасности в России сменил вектор развития [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rosbalt.ru/2008/02/06/454046.html>.

4. Защита становится навязчивой. Столичный рынок охранных услуг пожинает плоды перенасыщения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsnews.ua/companies-markets/art29762.html>.

5. Каленяк В. Приватна охоронна структура як соціальна необхідність держави / Віталій Каленяк [Електронний ресурс] // Журнал інтелектуальної еліти «Персонал». – 2007. – № 1. – Режим доступу: <http://www.personal.in.ua/article.php?id=431>.

6. Крутов В.В. Становлення та розвиток недержавної системи безпеки підприємництва / В.В. Куртов. – К.: Фенікс, 2008. – 406 с. – С. 67.

7. Кузьменко А. Рівень розвиненості системи недержавного забезпечення національної безпеки – чинник стійкого розвитку суспільства [Електронний ресурс] / Анатолій Кузьменко // Юридичний журнал. – 2007. – № 1. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2533>;

8. Минаев Г.А. Безопасность организации: учебник / Г.А. Минаев. – М.: ИУБ, 2008. – 338 с.

9. Николаюк С.І. Безпека суб'єктів підприємницької діяльності: курс лекцій / С.І. Николаюк, Д. Й. Никифорчук. – Серія: Бібліотека оперативного працівника. – К.: КНТ, 2005. – 320 с. – С. 20.

10. Романов О.І. Судовий захист державної охорони / О.І. Романов // Юридичний журнал. – 2006. – № 1. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2077>.